

Lausunto

12.8.2025

VN/30583/2023
VN/30583/2023-OKM-76

Opetus- ja kulttuuriministeriö; lausunto luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta eduskunnalle. Opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu asiasta seuraavanlaisesti:

Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät. Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Ministeriö katsoo, että selonteossa on tunnistettu olennaiset muutostekijät maaseutualueiden tilannekuvassa. Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä tulee varmistaa.

Kansallinen maaseutuvisio. Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Ministeriö katsoo, että kuvattu maaseutuvisio on olennainen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuo esille, että kumppanuusteemaa visiossa voisi konkretisoida vielä enemmän.

Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituksset. Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituksset (24 kpl) olennaiset?

Ministeriö katsoo, että selonteossa on tunnistettu olennaiset poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituksset. Keskeisimmät poikkihallinnolliset tavoitteet opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta ovat: vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita ja voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa. On tärkeää kehittää mm. TKI-rahoitusta, innovaatiojärjestelmää ja osaamista sekä kiinnittää huomiota mm. nuoriin ja kansalaistoiminnan edellytyksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että keskeisimpiä poikkihallinnollisia kehittämissuosituksia ovat:

11: TKI-rahoitus, innovaatiojärjestelmä ja pienet toimijat, nuoret ja naiset

12: Osaaminen ja työvoima

15: Asuttavuuden varmistaminen

17: Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

18: Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteessa Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuuskhoa, on julkisen sektorin rooli osin vähäinen. Esimerkiksi sivistyspalveluista merkittävän osan järjestävät toistaiseksi kunnat. On hyvä, että Asuttavuuden varmistamisessa on tunnistettu maaseutualueille soveltuvat palveluratkaisut ja pääministeri Petteri Orpon hallituksen visio palveluiden turvaamisesta mm. varhaiskasvatuksesta koulutukseen ja muihin sivistyspalveluihin.

Erityisen tärkeää maaseudun elinvoimaisuudelle on maaseudulla asuvien nuorten tulevaisuuden uskon säilyminen. Tällä on suora yhteys nuorten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen, joilla taas on vaikutuksia osaamisen kehittämiseen ja työllistymiseen.

Osa kehittämissuosituksista kohdentuu kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen, mikä on tärkeää. Sitä ei voi kuitenkaan nähdä kestäväenä ratkaisuna palveluiden järjestämiseen. Esimerkiksi kulttuuri- ja kirjastopalveluiden järjestämisestä vastaavat kunnat, vaikka kulttuuripalveluita voivat järjestää myös kolmannen ja yksityisen sektorin toimijat.

Erityisesti kirjastopalvelut ovat keskeisiä muun muassa sivistyksen, demokratian ja osallisuuden turvaamisessa ja ylläpitämisessä.

Kulttuuripalveluiden osalta on otettava huomioon, että pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti on valmisteltu Kulttuuripoliittinen selonteke, mikä on tunnistettu Maaseutupoliittisessa selonteossa. Kulttuuripoliittisesta selonteosta annetun eduskunnan sivistysvaltiokunnan mietinnön mukaan selonteon toimeenpanon painopisteiksi halutaan nostaa muun muassa kulttuurin alueellinen saatavuus ja saavutettavuus. Valiokunta korostaa, että kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta tulee huolehtia koko maan kattavasti.

On kannatettavaa, että luova talous on otettu huomioon.

Tekninen muutoskommentti kehittämissuositukseen 12 s.57. Tekstissä todetaan: *On huomioitava osaamisen, vapaan sivistyksen sivistystyön ja koulutuksen, maahanmuuton ja kotoutumisen, TKI-rahoituksen ja innovaatiojärjestelmän, väestön toimintakyvyn ja työurien pidentämisen sekä maaseutualueiden asuttavuuden ja perus- ja välttämättömyyspalveluiden sekä yhteisöön kuulumisen kokemuksen ulottuvuuksia.* Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että on eri asia puhua vapaasta sivistyksestä kuin vapaasta sivistystyöstä.

Asuttavuuden varmistamisessa on olennaista, että koko sivistyspalveluiden kokonaisuus otetaan huomioon. Esimerkiksi kulttuuri- ja kirjastopalveluiden järjestäminen on toistaiseksi kuntien vastuulla.

On hyvä, että kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset ovat kehittämissuosituksena ja että tekstissä on tunnistettu kulttuuriperintö ja kulttuurin merkitys yhteisöllisyydelle ja resilienssille. On otettava huomioon, että kulttuuripalveluiden järjestäminen maaseutualueilla ei voi olla vain kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan varassa, kun esimerkiksi eduskunnan sivistysvaltiokunnan tahtotila on huolehtia kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta koko maan kattavasti. Tekstin mahdolliset päällekkäisyydet kehittämissuositus 13 ja 18 olisi hyvä tarkistaa.

Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus. Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että liiteaineistossa kulttuuripalveluita koskevaa tekstiä tulisi täsmentää. Yleisten kirjasto- ja kulttuuripalveluiden järjestämisvastuu on kunnilla yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja kuntien kulttuuripalveluista annetun lain (166/2019) mukaan. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan tai kulttuuripalvelut itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Käytännössä kulttuuripalveluita voivat tuottaa myös paikalliset yhdistykset ja muut vapaaehtoistoimijat.

Kansliapäällikkö

Heidi Backman

Asiantuntija

Aili Johansson

Jakelu MMM Maa- ja metsätalousministeriö
MMM RO Maaseudun kehittämissyksikkö, Antonia Husberg

VN/30583/2023-OKM-76

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: